

Tematyka energetyczna w Regionie Morza Bałtyckiego.

Analiza i przegląd aktualnych tematów podejmowanych w ramach współpracy EUSBSR PA ENERGY i innych.

Projekt zrealizowany w ramach statutowej działalności BISER oraz aktywności w projekcie UMBRELLA

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
STRATEGIA UNII EUROPEJSKIEJ DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO – DLACZEGO BAŁTYCKA AGENDA JEST WAŻNA DLA POLSKI?	5
OBSZAR TEMATYCZNY ENERGIA (PA ENERGY) STRATEGII UE DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO	12
ENERGETYKA W AGENDZIE PRAC RADY PAŃSTW MORZA BAŁTYCKIEGO	23
WSPÓŁPRACA W OBSZARZE ENERGETYKI W REGIONIE MORZA BAŁTYCKIEGO NA TLE WSPÓŁPRACY ENERGETYCZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ	26
PRZYKŁADOWE PROJEKTY BAŁTYCKIE W OBSZARZE TEMATYCZNYM ENERGIA (PA ENERGY)	32

Raport opracowany przez zespół redakcyjny BISER, Gdynia 2018
Na okładce wykorzystano fragment zdjęcia z <https://pixabay.com/photo-2359937/>

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Wstęp

Opracowanie ma na celu wskazanie aktualnego stanu współpracy energetycznej w ramach Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB), zwłaszcza działań prowadzonych w Obszarze Tematycznym Energia (PA ENERGY) oraz działań podejmowanych w ramach współpracy Rady Państw Morza Bałtyckiego (RPMB). Interesującymi zagadnieniami są także ocena skuteczności prac i działań w ramach BEMIP (*Baltic Energy Market Interconnection Plan*) – czyli Bałtyckiego Planu Międzysystemowego Połączenia Rynku Energii w osiągnięciu integracji sektora energetycznego w Regionie Morza Bałtyckiego, miejsce i rola Polski i podmiotów reprezentujących Polskę (biznes, akademia, administracja rządowa i publiczna) w tym procesie oraz wskazanie na możliwość szerszego udziału tzw. sektora pozarządowego np. w umacnianiu tzw. sektora energetyki obywatelskiej. Praktycy na co dzień realizujący projekty międzynarodowe wskazują, że „współcześnie w realizacji dużych przedsięwzięć regionalnych, w szczególności o charakterze innowacyjnym, wzrasta znaczenie współpracy sieciowej pomiędzy uczestnikami tych projektów. Współpraca w ramach sieci z założenia ma przyczyniać się do osiągnięcia lepszych efektów, ułatwiając dostęp do informacji i wiedzy, tworząc bezustannie nowe możliwości”¹. Niezbędne jest zatem włączenie w ww. proces organizacji pozarządowych i rozpoczęcie współpracy w ramach tzw. poczwórnej helisy².

Termin organizacja pozarządowa (*non-governemnt organization* – NGO) używany jest przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) w odniesieniu do organizacji, które nie są częścią administracji rządowej i nie są konwencjonalnymi przedsiębiorstwami nastawionymi na zysk. Organizacje pozarządowe odgrywają coraz większą rolę w kształtowaniu polityki, także energetycznej, stymulowaniu międzynarodowych konwencji, opracowywaniu traktatów, dostarczanie informacji naukowych i monitorowaniu ich realizacji. W ostatnich latach wyraźnie obserwujemy wzrost liczby podmiotów pozarządowych wpływających na system zarządzania środowiskiem, obserwujemy także, że te podmioty stały się bardziej zróżnicowane, także w swoich celach i interesach oraz obranych sposobach wpływania. Stabilny, wiarygodny i dostosowujący się do globalnych standardów system zarządzania środowiskiem wymaga

¹ Bojar, M., and J. Machnik-Słomka. "Model potrójnej i poczwórnej helisy w budowaniu współpracy sieciowej dla rozwoju innowacyjnych projektów regionalnych." *Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie/Politechnika Śląska* 76 (2014): 99-111

² Jest to rozwinięcie tzw. modelu potrójnej helisy, czyli interakcji i współpracy między elementami systemu innowacyjnego: nauki, przedsiębiorstw, administracji (władzy publicznej), we wzroście efektów innowacyjnych i konkurencyjności poprzez dodanie do niego czwartego komponentu – społeczeństwa obywatelskiego.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

akceptacji i zaangażowanie rządów krajowych, całej administracji oraz rosnącej liczby i roli podmiotów pozarządowych.

Obecność przedstawicieli tzw. społeczeństwa obywatelskiego w procesie zarządzania środowiskiem ma dodatkowe zalety; pomaga m.in. niwelować problemy gospodarcze i społeczne, które spowodowane są gwałtownymi zmianami geopolitycznymi i ekonomicznymi charakterystycznymi dla XXI wieku. Jednym z narzędzi, którymi posługiwać się mogą organizacje pozarządowe są innowacje społeczne, które angażują zarówno ich twórców, jak i odbiorców wprowadzonych innowacji. Dzięki temu takie innowacje społeczne stają się działaniem zbiorowym, pozwalającym implementować pomysły oraz angażować różne środowiska i podmioty³. Należy też wziąć pod uwagę, że w ostatnich latach przyjęto wiele unijnych dyrektyw dotyczących energetyki, które wpływają realnie na sytuację na tym rynku. W celu dostosowania się do tych zmian niezbędne jest innowacyjne podejście, które może być oparte na zastosowaniu nowej technologii, nowego modelu biznesowego czy społecznego⁴.

Działania polityków, ale nie tylko, podejmowane w ostatnich latach w Regionie Morza Bałtyckiego (RMB) można określić jako poszukiwanie nowego modelu społecznego, w którym zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego i udział sektora pozarządowego są dobrze widziane, a nawet pożądane. Można więc przyjąć, że model tzw. poczwórnej helisy ma zastosowanie w odniesieniu do bałtyckiej współpracy regionalnej, zatem z punktu widzenia interesu polskich podmiotów warto, aby były one również coraz mocniej zaangażowane w wyżej wymienioną współpracę.

³ Kruk, Marzena Sylwia. "Innowacje społeczne odpowiedzią na lokalne problemy współczesnego społeczeństwa." *Opuscula Sociologica* 2 (2016): 75-88

⁴ https://energetyka.wnp.pl/innowacje-kluczem-do-rozwoju-energetyki,307584_1_0_0.html dostęp na dzień: 21.08.2018

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego – dlaczego bałtycka agenda jest ważna dla Polski?

Początek XXI wieku przyniósł dla makroregionu bałtyckiego szereg wyzwań, z których większość została opisana w jednym z najważniejszych dokumentów odnoszących się do tego regionu, czyli w Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB). Nigdy wcześniej państwa leżące wokół Bałtyku nie odczuwały tak silnego zainteresowania ze strony całej Europy, ale i świata. Jest to bezsprzecznie dowód na powodzenie dotychczasowych działań mających na celu integrację polityczną, gospodarczą, społeczną i kulturową tego regionu. Powstanie dedykowanej mu Strategii jest najbardziej widocznym przejawem powrotu RMB do czołówki regionów europejskich „atrakcyjnych politycznie”⁵, zatem obecność i aktywność Polski i polskich podmiotów w ramach tej współpracy jest nie tylko pożądana, ale też konieczna.

Naturalnie pojawiają się głosy sceptyczne, wskazujące na to, że „rozbudowana po 1989 r. gęsta sieć współpracy w regionie na poziomie organizacji międzyrządowych, pozarządowych czy jednostek samorządowych nie przyniosła oczekiwanych rezultatów”⁶. Niektórzy politycy zauważają, że pomimo tego, iż co do ilości partnerstw, sojuszy i wspólnych inicjatyw per capita Region Bałtycki jest najprawdopodobniej światowym liderem, skuteczność tych inicjatyw nie została w pełni potwierdzona w postaci wymiernych efektów. Jedną z odpowiedzi na te zarzuty jest właśnie zacieśnienie, a w zasadzie usystematyzowanie współpracy w ramach SUE RMB, nowe plany rozwojowe dla strategii makroregionalnych po 2020 roku oraz pojawiające się plany związane z utworzeniem tzw. instytucji bałtyckich w niedalekiej przyszłości. Te wszystkie argumenty przemawiają za tym, że niezbędną jest dla polskich podmiotów znajomość zasad i celów Strategii, większe zaangażowanie w jej realizację oraz dołożenie wszelkich starań, do ujęcia w jej agendzie tematów, które są ważne i strategiczne z punktu widzenia Polski i całego Regionu Morza Bałtyckiego.

⁵ M. Lehti, Baltic Region in Becoming: From the Council of the Baltic Sea States to the EU's Strategy for the Baltic Sea Area, „Lithuanian Foreign Policy Review”, No. 22, 2009, s. 9

⁶ L. Puka, Przegląd Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego – główne wyzwania, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych”, Nr 67 (814), 2011 r., s. 1

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Głównym celem Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego jest zacieśnienie współpracy w regionie i wykorzystanie potencjału, jaki pojawił się wraz z rozszerzeniem UE w 2004 roku. Jej inicjatorem była nieformalna bałtycka grupa robocza utworzona w Parlamencie Europejskim, który w listopadzie 2006 r. przyjął rezolucję postulującą opracowanie SUE RMB. W grudniu 2007r. Rada Europejska podkreślając oddolny proces powstawania partnerstwa i współpracy na rzecz Strategii (tzw. *bottom-up approach*), wezwała KE do opracowania SUE RMB. W czerwcu 2009 r. Komisja Europejska przyjęła Komunikat dotyczący Strategii, a w październiku tego samego roku w trakcie trwającej prezydencji szwedzkiej, SUE RMB została zatwierdzona przez Radę Europejską.

Istotą Strategii jest współpraca na wielu poziomach: rządowym, regionalnym i lokalnym, z udziałem świata nauki, ośrodków badawczych, akademickich, struktur regionalnych, instytucji zarządzających programami operacyjnymi, a także sektora prywatnego. Strategia stwarza możliwość nawiązania szerokich kontaktów z partnerami makroregionu, inicjowania nowych projektów oraz promowania na forum międzynarodowym projektów już istniejących.

SUE RMB określona została jako pierwsza strategia makroregionalna UE o charakterze wewnątrzunijnym. Dla celów jej powstania przyjęto, że makroregion to "obszar obejmujący szereg odrębnych regionów administracyjnych, które borykają się z na tyle licznymi wspólnymi problemami, że uzasadnione jest przyjęcie wspólnego podejścia strategicznego"⁷. W ślad za Regionem Bałtyckim idą już inne regiony unijne – powstały strategie dla makroregionu: Dunaju, Jońsko-Adriatycka oraz Karpacka.

Strategia jest realizowana w oparciu o środki w ramach istniejących instrumentów finansowych UE, środki pochodzące z budżetów narodowych oraz środki pochodzące z międzynarodowych instytucji finansowych. Obowiązuje w niej zasada tzw. „3 x NIE”, czyli: nie dla nowych organizacji, nie dla dodatkowych funduszy i nie dla nowego prawodawstwa. Co ciekawe dla polskich interesariuszy – obecnie omawiane zmiany w funkcjonowaniu strategii makroregionalnych po 2020 roku zakładają, by odejść od jednego z trzech „nie” i powołać instytucje makroregionalne w Regionie Bałtyckim. Byłaby to przełomowa zmiana, która znacząco wpłynęłaby na nasz region.

Implementację Strategii oparto na Planie Działania, zawierającym Obszary Tematyczne i

⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno – Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, SEC(2009)703, SEC(2009)702, SEC(2009)712, COM(2009)248/3, Bruksela, 2009, s. 6

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Działania Horyzontalne. Plan Działania SUE RMB opiera się na 3 głównych celach, a towarzyszą im cele szczegółowe i wskaźniki. W dalszej części opracowania przedstawiony zostanie szczegółowo cel dotyczący sektora energetycznego, poniżej ogólny przegląd wszystkich celów Strategii.

Cele Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego:

Ochrona Morza

- Czysta woda morska
- Bogata i zdrowa przyroda
- Czysta i bezpieczna żegluga
- Lepsza współpraca

Spójny region

- Dobre warunki transportowe
- Niezawodny rynek energetyczny
- Łączność mieszkańców regionu
- Współpraca w zwalczaniu przestępczości transgranicznej

Poprawa dobrobytu

- Region Morza Bałtyckiego liderem w pogłębianiu i realizacji jednolitego rynku
- SUE RMB przyczynia się do realizacji celów strategii Europa 2020
- Globalne zwiększenie konkurencyjności Regionu Morza Bałtyckiego
- Adaptacja do zmian klimatycznych, system zapobiegania i zarządzania ryzykiem

Od czerwca 2015r., po zmianach i przeglądzie, Strategia posiada trzynaście Obszarów Tematycznych (*Policy Areas*) i cztery Działania Horyzontalne (*Horizontal Actions*), w ramach których realizowanych jest kilkadziesiąt Projektów Flagowych (*Flagship Projects*) w tym m.in. flagowe projekty w zakresie energetyki (szczegółowe informacje w kolejnym rozdziale). Warto

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

tu podkreślić, że projekty flagowe (a właściwie ich koordynacja) często są przyznawane poszczególnym państwom (zazwyczaj: instytucjom państwowych) co oznacza, że są one odpowiedzialne za ich realizację na szczeblu centralnym. Na przykładzie Polski jest to np.:

1. Obszar Tematyczny Kultura – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
2. Obszar Tematyczny Innowacje – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
3. Obszar Tematyczny NUTRI (Redukcja zrzutów biogenów do akceptowalnego poziomu) - Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej.

Czym właściwie są projekty flagowe i dlaczego są tak ważne?

Projekt flagowy to:

- Pojedynczy projekt.
- Wybór projektów pokrewnych tematycznie i/lub celem.
- Proces (sieć, platforma współpracy, etc.).
- Fundament implementacji SUE RMB.
- Źródło dowodów, rezultatów, nowych metodologii czy rozwiązań dla decydentów politycznych.

Cechy projektu flagowego:

- Posiada makroregionalne znaczenie (impact).
- Realizuje cele, wskaźniki oraz zamierzenia SUE RMB.
- Jest związany z realizacją również innego/innych działań w ramach PA/HA.
- Osiągnął makroregionalny wymiar partnerstwa.
- Wszedł w dojrzałą fazę implementacji (lider, partnerzy, zrównoważone finansowanie oraz jest realizowany w realistycznych ramach czasowych).
- Był monitorowany i ewaluowany w kontekście realizacji celów/wskaźników SUE RMB .

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Jednym z przykładów sukcesu projektu flagowego w Obszarze Tematycznym Energia jest projekt BalticInteGrid. W 2016 roku Ministerstwo Gospodarki Łotwy, będące koordynatorem działań w obszarze polityki energetycznej w SUE RMB, zakwalifikowało projekt Baltic InteGrid jako projekt flagowy w zakresie energetyki. Tym samym projekt Baltic InteGrid został włączony do Planu Działań dla połączenia rynków obszaru Morza Bałtyckiego w ramach BEMIP.

Celem projektu Baltic InteGrid jest opracowanie koncepcji bałtyckiej infrastruktury przesyłowej zintegrowanej z projektami morskich farm wiatrowych w oparciu o szczegółową analizę warunków przestrzennych, rynkowych, polityczno-regulacyjnych, środowiskowo-społecznych oraz technologicznych. Założenia i obszar działań projektu Baltic InteGrid obejmują zrównoważone wytwarzanie energii elektrycznej na poziomie krajowym, dalszą integrację rynków oraz zwiększenie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej w regionie Morza Bałtyckiego, poprzez rozwój bałtyckiej infrastruktury przesyłowej, wpływającej na optymalizację potencjału i efektywności morskiej energetyki wiatrowej. Szerzej o projekcie, w którym aktywni są polscy partnerzy (m.in. Fundacja na rzecz Energetyki Zrównoważonej) w dalszej części opracowania.

Zagadnieniem, nad którym należy się pochylić jest mniejsze znaczenie Strategii dla Polski i RFN niż dla państw skandynawskich czy Republik Bałtyckich wynikające m.in. z ich położenia geostrategicznego. Dla tych dwóch państw interesy realizowane w ramach Regionu Morza Bałtyckiego są istotne, ale nie najważniejsze. Każde z nich musi realizować swoją politykę zagraniczną w oparciu o jeszcze kilka podobnych inicjatyw, np. dla Polski jest to Grupa Wyszehradzka. Oba kraje, Polska i RFN, mają „wielowymiarową agendę terytorialną, w której Region Bałtycki jest tylko jednym z elementów”⁸. Dla krajów peryferyjnych UE (Szwecja, Finlandia) oraz dla trzech małych republik bałtyckich RMB ma nieporównywalnie większe znaczenie – jest on w zasadzie fundamentalnym projektem realizowanym w ramach ich polityki wewnętrznej i zewnętrznej, rzutującym na ich sytuację polityczną i gospodarczą.

Te zależności powodują też, że interesariusze z regionów nadbałtyckich, najbardziej zaangażowani w realizację idei RMB i Strategii mają dodatkowe zadanie – lobbować na szczeblu centralnym na rzecz SUE RMB, stają się więc dla Polski adwokatami Strategii we własnych krajach. Pierwsze lata funkcjonowania Strategii wykazały jednak, że świadomość istnienia takiego zewnętrznego wsparcia w naszych ministerstwach oraz kolejnych rządach RP w tym

⁸ M. Salines, Success Factors of Macro-Regional Co-operation: The Example of the Baltic Sea Region, "Bruges Political Research Papers", No. 12, March 2010, s. 4-10

Umbrella

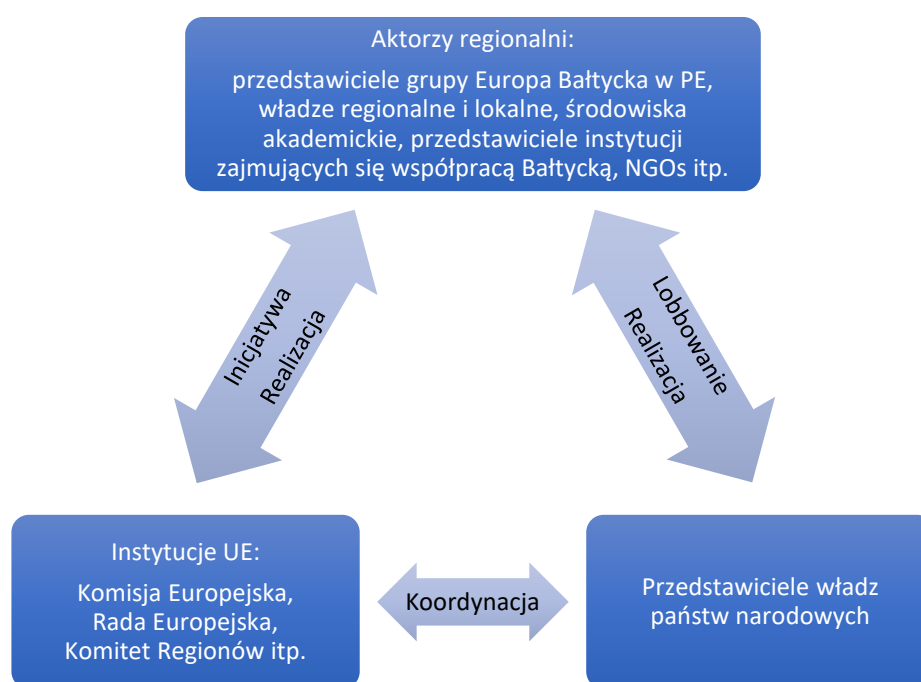
European
Regional
Development
Fund

BISER

zakresie była dość uboga – Region Bałtycki nigdy nie był i na razie nie jest jednym z priorytetów dla polityki Polski. Polska dyplomacja wciąż nie odpowiedziała sobie na pytanie, czy Polska jest krajem bałtyckim, czy środkowoeuropejskim⁹. Mając na uwadze rosnące znaczenie strategii makroregionalnych w UE i plany wobec Strategii bałtyckiej na okres po 2020 warto, aby podmioty zaangażowane w transnarodową współpracę lub planujące taką w najbliższym czasie starały się być aktywne na forum SUE RMB i dbały o wprowadzenie ważnych dla nich tematów do agendy bałtyckiej.

Poniższy wykres przedstawia dotychczasowe zależności i system zarządzania Strategią.

Rysunek 1: Proces decyzyjny przy powstawaniu i realizacji SUE RMB

Źródło: opracowanie własne na podstawie: I. Reinholde, *How to Govern the Strategy? Whether to Govern at All* (w:) Z. Ozolina, I. Reinholde, T. Rostoks [ed.], op.cit.

Jak z perspektywy 2018 roku możemy ocenić skuteczność i przydatność Strategii UE dla RMB dla naszego regionu, a także konkretnie – dla Polski? Prawie 10 lat po wprowadzeniu Strategii przyjmuje się, że kluczowym osiągnięciem było zrzeszenie zainteresowanych stron z różnych krajów, sektorów i szczebli, co pozwoliło na utworzenie nowych sieci współpracy (oraz rozbudowanie istniejących) i powstanie projektów o znaczeniu makroregionalnym. Strategia

⁹ V. Krastins, *The Strategy for the Baltic Region and the Regional Realities (an Attempt at Political Evaluation)* (w:) Z. Ozolina, I. Reinholde, T. Rostoks, op.cit., s.223

przyczyniła się również do kształtowania i rozwoju polityki (np. w dziedzinie energii, nawigacji, środowiska i zmian klimatycznych), do lepszego wdrażania istniejącego prawodawstwa oraz do dalszego rozwoju synergii i komplementarności istniejących struktur współpracy w regionie. Zapewniając odpowiednie ramy, strategia ta uprawomocniła współpracę makroregionalną i umożliwiła zrozumienie wyzwań i możliwości stojących przed makroregionem¹⁰.

Wybrane poniżej konkretne przykłady współpracy są dobrym prognostykiem dla zacieśniającej się współpracy makroregionalnej w obszarze energii np. w ramach BEMIP, o czym w dalszej części opracowania.

- Dzięki wdrożeniu projektów takich jak PRESTO i IWAMA (Interaktywne zarządzanie zasobami wodnymi) jakość wód Bałtyku poprawia się i zmniejsza się napływ substancji biogennych;
- Bliższa współpraca między przedsiębiorstwami i studentami, promowana w ramach projektów takich jak Bałtycki Program Szkoleniowy, pobudza rozwój biznesu i integrację w regionie Morza Bałtyckiego;
- Bezpieczeństwo morskie i zapobieganie wypadkom na Bałtyku uległo poprawie w wyniku projektów takich jak „Wydajny, bezpieczny i zrównoważony transport na morzu” (EfficienSea) oraz jego kontynuacja — EfficienSea2, których celem jest stworzenie i testowanie infrastruktury i usług dla e-Nawigacji¹¹.

Podsumowując można więc przyjąć, że największą wartością SUE RMB jest budowanie kompetencji oraz współpraca w ramach ekosystemu nad rozwiązaniami, które trudno osiągnąć samodzielnie.

¹⁰ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cooperate/baltic/pdf/factsheet/factsheet_eusbr_pl.pdf dostęp na dzień: 22.08.2018

¹¹ Ibidem

Obszar Tematyczny ENERGIA (PA Energy) Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego

Obszar polityki (PA) "Energia" koncentruje się na zapewnieniu konkurencyjnej, bezpiecznej i zrównoważonej energii w regionie Morza Bałtyckiego.

Współpraca regionalna w sektorze energetycznym prowadzona jest w ramach PA ENERGY jako BEMIP (*Baltic Energy Market Interconnection Plan*) – czyli Bałtyckiego Planu Międzysystemowego Połączenia Rynku Energii, którego działania mają być realizowane głównie w obszarach infrastruktury energetycznej, rynków gazu i energii elektrycznej, wytwarzania energii, bezpieczeństwa dostaw energii, efektywności energetycznej i energii odnawialnej. Reagowanie na rynki energii elektrycznej i gazu koncentruje się na osiągnięciu otwartego, konkurencyjnego i w pełni zintegrowanego regionalnego rynku energii w regionie Morza Bałtyckiego.

PA Energy koordynowane jest przez BEMIP, Łotwę (Ministerstwo Gospodarki, www.em.gov.lv) oraz Litwę (Ministerstwo Energii www.em.gov.lv).

Plan działania BEMIP dla konkurencyjnej, bezpiecznej i zrównoważonej energii przyjęty w 2015 roku¹².

Rada Europejska (październik 2009r.) w całej rozciągłości poparła cel UE, jakim jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 80-95% w 2050 roku w porównaniu z poziomami z 1990r., w wyniku uwzględnienia redukcji emisji przez kraje rozwinięte, uznanej za niezbędną przez Międzypaństwowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC).

Strategia energetyczna i klimatyczna 2020 określa cele w zakresie emisji gazów cieplarnianych (20% redukcji), energii odnawialnej (co najmniej 20% udziału) i efektywności energetycznej (poprawa o 20%).

Kolejne poziomy zmian wyznaczają ramowe cele na 2030r. Zakładają one co najmniej 40% redukcji emisji gazów cieplarnianych, 27% udziału w energii odnawialnej i 27% wzrostu efektywności energetycznej. Strategia w sprawie unii energetycznej przedstawiona przez

¹² Tłumaczenie i opracowanie własne na podstawie:

https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/BEMIP_Action_Plan_2015.pdf, dostęp na dzień: 17.08.2018

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Komisję Europejską w dniu 25 lutego 2015r. definiuje pięć kluczowych, wzajemnie powiązanych i wzajemnie się wzmacniających wymiarów: bezpieczeństwo energetyczne; solidarność i zaufanie; w pełni zintegrowany wewnętrzny rynek energii; efektywność energetyczną jako wkład w ograniczenie zapotrzebowania na energię; dekarbonizację gospodarki oraz badania, innowacje, a także ramy zarządzania dla unii energetycznej.

W komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady określono cel, jakim jest osiągnięcie i dostosowanie do 2020r. międzysystemowych połączeń elektrycznych na poziomie 10% w Europie.

Komunikat Komisji Europejskiej dla Europejskiej strategii bezpieczeństwa energetycznego (EESS) z dnia 28 maja 2014r. określa środki średnio i długoterminowe, wymuszające lepsze funkcjonowanie wewnętrznego rynku energii elektrycznej i gazu; przyspieszenie budowy kluczowych połączeń międzysystemowych; moderowanie zapotrzebowania na energię; zwiększenie bezpiecznej i zrównoważonej produkcji energii; dywersyfikację dostaw zewnętrznych oraz poprawę koordynacji krajowych polityk energetycznych.

Proces wdrażania Planu połączenia międzysystemowego dla rynku energii bałtyckiej (BEMIP)

Współpraca regionalna w sektorze energetycznym w regionie Morza Bałtyckiego jest prowadzona w ramach inicjatywy dotyczącej połączenia międzysystemowego na rynku energii bałtyckiej (BEMIP). Plan działania BEMIP został uzgodniony w czerwcu 2009r. i zmieniony w marcu 2011r. („Plan działania grupy zadaniowej ds. Bałtyku Zachodniego” - West Baltic Task Force Action Plan) oraz w marcu 2013r. („Mapa drogowa realizacji projektów gazu ziemnego we wschodnim regionie Morza Bałtyckiego” - *Roadmap for the Implementation of Natural Gas Projects in the Eastern Baltic Sea*).

Protokół ustaleń w sprawie inicjatywy BEMIP został podpisany w dniu 17 czerwca 2009r. przez przewodniczącego Komisji Europejskiej i przywódców politycznych ośmiu uczestniczących państw członkowskich, tj.: Danii, Estonii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski i Szwecji.

Głównym celem było osiągnięcie otwartego i zintegrowanego regionalnego rynku energii elektrycznej i gazu między państwami członkowskimi w regionie Morza Bałtyckiego. Inicjatywa BEMIP została dodatkowo wzmocniona dzięki reformom rozpoczętym przez Komisję

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

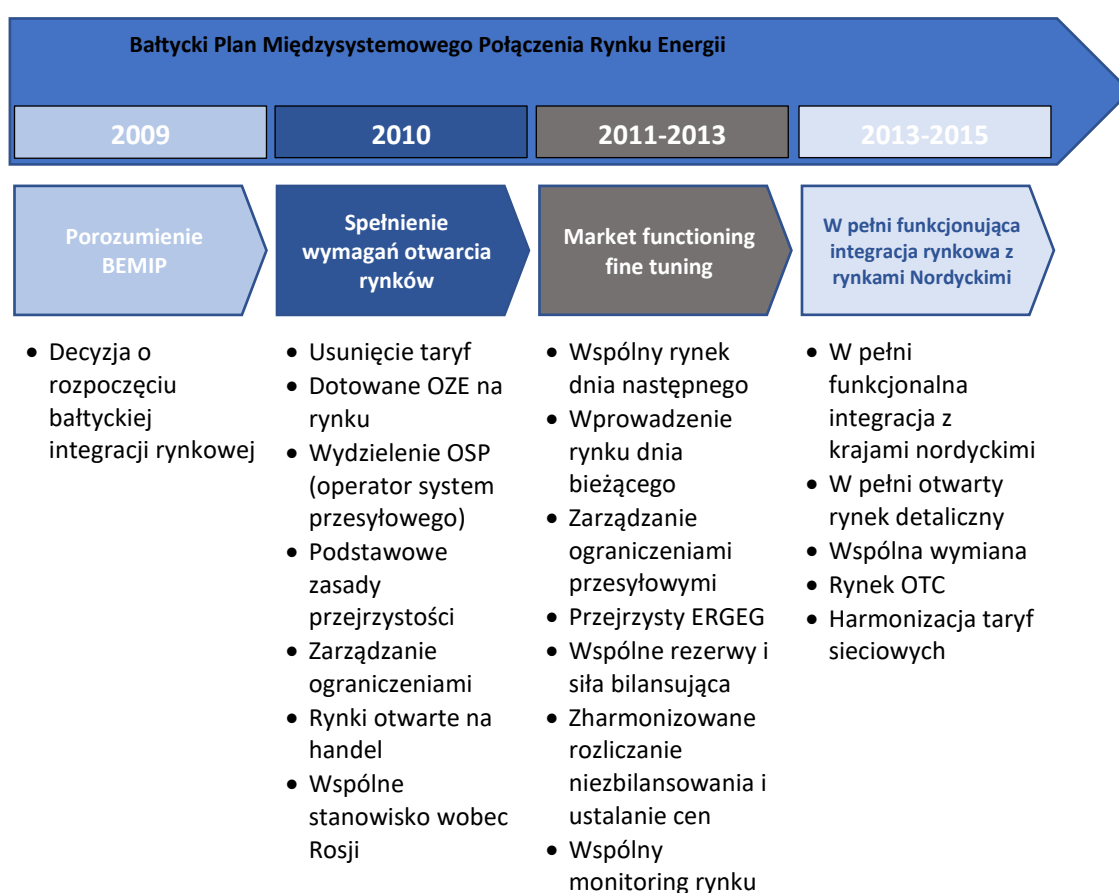

BISER

Europejską na posiedzeniu grupy wysokiego szczebla ds. BEMIP (*High Level Group - HLG*) w dniu 31 października 2014r. oraz deklaracji w sprawie bezpieczeństwa energetycznego dostaw podpisanej 14 stycznia 2015r. przez ministrów energetyki państw bałtyckich.

W deklaracji tej wyraźnie wezwano do rozwoju liberalnych, przejrzystych, konkurencyjnych i w pełni funkcjonujących regionalnych rynków gazu i energii elektrycznej; pełnego wdrożenia trzeciego pakietu energetycznego; integracji rynku; budowy niezbędnej infrastruktury; synchronizacji sieci państw bałtyckich z europejską siecią kontynentalną oraz wdrożenia europejskiej strategii bezpieczeństwa energetycznego.

Poniższy rysunek ilustruje proces formowania się BEMIP.

Rysunek 2: Schemat Planu połączenia międzysystemowego dla rynku energii bałtyckiej (BEMIP), z odniesieniami do trzeciego pakietu energetycznego i rynków elektryczności.

Źródło: tłumaczenie własne na podstawie: Bertoldi, Paolo & Zancanella, Paolo & Boza-Kiss, Benigna. (2016). Demand response status in EU Member States. 10.2790/962868.

Polityczne wytyczne reformy inicjatywy BEMIP, w przypadku której nowy plan działania BEMIP stanowi integralną część jego technicznego wdrożenia, są uzgodnione w nowym protokole ustaleń (*Memorandum of Understanding – MoU*) w sprawie planu połączenia

Umbrella

European Regional Development Fund

BISER

międzysieciowego na rynku energii na Bałtyku - BEMIP. Protokół ustaleń został przyjęty przez grupę wysokiego szczebla ds. Programu BEMIP w dniach 28-29 maja 2015 r. i podpisany przez strony w dniu 8 czerwca 2015 r.

Dodatkowo opracowano szczegółowy wspólny plan działania na rzecz inicjatywy BEMIP i strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego w ramach realizacji polityki energetycznej, szczegółowe projekty ("projekty flagowe" – *flagship projects*) przyczyniające się do uzgodnionych działań zostaną określone na późniejszym etapie i będą stanowić integralną część planu działania. Pełna lista inicjatyw i działań zaplanowanych na lata 2014-2015 dostępna jest pod adresem:

https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/BEMIP_Action_Plan_2015.pdf

W planie działania dla Obszaru Tematycznego Energia określono te projekty i działania, które mają być wdrażane głównie w obszarach infrastruktury energetycznej, rynków gazu i energii elektrycznej, wytwarzania energii, bezpieczeństwa dostaw energii, efektywności energetycznej i energii odnawialnej. Plan działania obejmuje okres do 2020r., jednakże wdrażanie konkretnych działań i projektów może zostać przedłużone po 2020r. zgodnie z dziesięcioletnimi planami rozwoju sieci (*Ten-Year Network Development Plan* - TYNDP opracowanymi przez Europejską Sieć Operatorów Systemów Przesyłowych Energii Elektrycznej - *European Network of Transmission System Operators* - ENTSO-E i ENTSO-G) lub innymi odpowiednimi dokumentami. Plan działania może zostać zaktualizowany, w szczególności w celu uwzględnienia istotnych zmian w sektorze energetycznym, wynikających z umów między państwami członkowskimi regionu Morza Bałtyckiego i Komisją Europejską.

Cele i wskaźniki są w pełni zgodne i przyczyniają się do realizacji strategii energetycznej i klimatycznej "Europa 2020" oraz ramowych założeń celowych 2030 w zakresie klimatu i energii, a także odzwierciedlają szczególne potrzeby państw członkowskich w regionie Morza Bałtyckiego.

Jeśli chodzi o promowanie priorytetów w zakresie zrównoważonej energii i efektywności energetycznej, osiągnięcie celów na rok 2030 w zakresie energii odnawialnej i efektywności energetycznej na poziomie UE będzie wymagało ściślejszej współpracy regionalnej między państwami członkowskimi.

W tym celu plan działania BEMIP zostanie skoordynowany z systemem zarządzania unii energetycznej, w szczególności w odniesieniu do wdrażania ram 2030 w zakresie energii i

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

klimatu. Szczegółowe plany działania, środki, projekty i badania niezbędne do osiągnięcia, skutecznie i we właściwym czasie, celów uzgodnionych dla zidentyfikowanych Obszarów Tematycznych energetyki zostaną określone na późniejszym etapie.

Strony wyrażają zamiar koordynowania współpracy w ramach inicjatywy BEMIP w niżej wymienionych sześciu priorytetach energetycznych i zgadzają się dołożyć wszelkich starań, aby osiągnąć cele określone dla tych obszarów.

Każda Strona może zdecydować, że nie będzie brać udziału w pracach dotyczących obszaru priorytetowego energetyki, jeżeli nie ma to znaczenia dla jego terytorium.

Rynki energii elektrycznej i gazu:

Strony zamierzają współpracować na rzecz ustanowienia otwartego, konkurencyjnego i w pełni zintegrowanego rynku energii regionalnej w regionie Morza Bałtyckiego w obu sektorach energii elektrycznej i gazu. Jego działanie będzie w pełni zgodne z trzecim unijnym pakietem legislacyjnym w dziedzinie energii.

Rynki energii elektrycznej

Głównymi wspólnymi celami współpracy regionalnej na rynkach energii elektrycznej w regionie Morza Bałtyckiego są:

- Równe warunki rynkowe (brak dyskryminacji wśród uczestników rynku i brak przeszkód dla nowych uczestników);
- wolny, transgraniczny, wewnątrzunijny handel i otwarcie rynku;
- wolna konkurencja w każdym kraju ze skutecznymi systemami dostępu stron trzecich;
- elastyczny rynek energii elektrycznej lepiej dostosowany do transformacji energetycznej, zarówno po stronie podaży, jak i popytu, umożliwiający integrację rynkową nowych źródeł wytwarzania, w szczególności odnawialnych źródeł energii, oraz usuwanie barier rynkowych;
- zmniejszona koncentracja rynku poprzez, na przykład, zwiększoną konkurencję i handel transgraniczny;
- wystarczająco wysoka płynność rynku;
- uczciwe i skuteczne kształtowanie cen (konkurencyjna i przejrzysta cena rynkowa energii elektrycznej);

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

- przejrzysty i efektywny przydział przepustowości zgodnie z kodem sieci, oparty na niejawniej aukcji i metodologii opartej na przepływach;
- ułatwianie integracji nowych źródeł energii elektrycznej, w szczególności odnawialnych źródeł energii, z rynkiem;
- przejrzyste i łatwo dostępne informacje rynkowe;
- sprawne monitorowanie rynku;
- w odniesieniu do handlu z państwami trzecimi spoza EOG: zasady wzajemności i wspólne podejście do zasad stosowanych w handlu z państwami trzecimi spoza EOG w ramach unijnych umów międzyrządowych.

Strony wyrażają wolę działania na rzecz rozwoju konkurencyjnych rynków energii, które zapewniać mają zachęty do inwestycji w nowe, konkurencyjne moce wytwórcze w regionie Morza Bałtyckiego, oraz do pracy nad środkami regulującymi import energii elektrycznej z krajów trzecich w celu zapewnienia, że unijni producenci energii elektrycznej mają równe szanse w stosunku do producentów z państw trzecich.

Synchronizacja

Strony przyznają, że synchronizacja sieci państw bałtyckich z europejską siecią kontynentalną, która przyczyni się do osiągnięcia w pełni funkcjonującego i połączonego wewnętrznego rynku energii oraz do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego w sektorze energii elektrycznej w państwach bałtyckich, wchodzi w zakres energetyki bałtyckiej.

Inicjatywa dotycząca planu połączenia rynku występuje jako samodzielny cel, ze szczególnym uwzględnieniem jego złożoności prawnej, technicznej i finansowej oraz znaczenia politycznego. Utworzono grupę roboczą ds. BEMIP w celu omówienia różnych aspektów integracji sieci elektrycznej państw bałtyckich z europejską siecią kontynentalną.

Aspekty takie obejmują operację synchronizacji sieci i wszystkie powiązane kwestie, takie jak bezpieczeństwo działania systemów elektroenergetycznych krajów BEMIP, potrzeby adaptacyjne istniejących i planowanych źródeł produkcji w regionie (w tym planowanych elektrowni jądrowych), rozbudowę sieci przesyłowych (w tym konieczne znaczne inwestycje) we wszystkich tych krajach objętych BEMIP oraz handel energią elektryczną z państwami trzecimi, w tym przyszłą rolę połączeń z państwami trzecimi.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Rynki gazu

Należy kontynuować wysiłki w celu wdrożenia najbardziej ekonomicznie opłacalnego rozwiązania, aby połączyć Finlandię i trzy państwa bałtyckie z europejską siecią gazową kontynentu oraz z nowymi źródłami dostaw gazu, a także w celu przyspieszenia otwarcia rynku w państwach członkowskich stosujących odstępstwa od trzeciego pakietu legislacyjnego Unii w zakresie energii. Po decyzji w Tallinie w dniu 5 grudnia 2014 roku premierów trzech państw bałtyckich, Estonia, Łotwa i Litwa zobowiązują się do wspólnego działania na rzecz:

- stworzenia sprawnie funkcjonującego regionalnego rynku gazu na swoich terytoriach;
- osiągnięcia pełnej realizacji trzeciego pakietu legislacyjnego Unii w zakresie energii w państwach bałtyckich;
- integracji rynku gazu z rynkiem kontynentalnym i rynkiem fińskim. Finlandia zobowiązuje się do udziału w tych pracach, których celem jest wzajemne połączenie rynku gazu z regionalnym rynkiem gazu w krajach bałtyckich.

Bezpieczeństwo dostaw:

Strony zgadzają się współpracować w celu opracowania środków bezpieczeństwa energetycznego w regionie Morza Bałtyckiego i wzmocnienia współpracy regionalnej w zakresie oceny ryzyka, w tym systemu regionalnego i bezpieczeństwa oceny wystarczalności dostaw i gotowości na wypadek awarii.

Na pierwszym etapie prace skoncentrują się na systemie regionalnym i bezpieczeństwie ocen adekwatności dostaw w sektorze energii elektrycznej oraz na prawidłowym wdrażaniu unijnego prawodawstwa w zakresie bezpieczeństwa dostaw we wszystkich odpowiednich sektorach. Reprezentując region, który jest bardzo podatny na potencjalne kryzysy gazowe, państwa członkowskie regionu Morza Bałtyckiego powinny działać, jeśli to możliwe, w oparciu o wspólne podejście, w kierunku wzmocnienia polityki Unii w dziedzinie bezpieczeństwa dostaw.

W oparciu o zasady solidarności zainteresowane strony powinny opracować spójną strategię prewencyjną i systemy reagowania kryzysowego, aby skutecznie zająć się potencjalnymi zakłóceniami w dostawach gazu - szczególnie w sektorach energetyki i ciepłownictwa - oraz opracować regionalne plany działań zapobiegawczych i plany awaryjne.

Strony uznają za możliwy wzrost bezpieczeństwa dostaw uzyskany dzięki środkom

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

efektywności energetycznej i zmianie paliwa w sektorze ciepłowniczym.

Infrastruktura energetyczna:

Strony uznają potrzebę rynkowych inwestycji w infrastrukturę elektryczną, gazową i naftową, aby osiągnąć cele polityki energetycznej Unii, w tym: zakończenie izolacji energetycznej Finlandii i krajów bałtyckich; integrację rynków krajów bałtyckich; zwiększenie dywersyfikacji dostaw energii; poprawę bezpieczeństwa dostaw; zapewnienie otwarcia rynku; integrację energii odnawialnej i dostarczanie połączeń elektroenergetycznych.

Strony zgadzają się koordynować swoje prace w zakresie projektów infrastruktury energetycznej określonych w planie działania BEMIP. Projekty powinny obejmować zadania będące przedmiotem wspólnego zainteresowania ujęte w pierwszej i kolejnych unijnych listach projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i innych projektów infrastruktury energetycznej, które mają kluczowe znaczenie dla realizacji polityki energetycznej Unii lub dla funkcjonowania regionalnego rynku energii elektrycznej i gazu. Strony zamierzają dołożyć wszelkich starań, aby we właściwym czasie wdrożyć projekty infrastrukturalne zlokalizowane na ich terytorium. Zamierzają również zapewnić niezbędne wsparcie i koordynować prace nad projektami transgranicznymi, które bezpośrednio przekraczają granicę lub wywierają znaczny wpływ transgraniczny na dwa lub więcej państwa członkowskie. W tym kontekście grupa wysokiego szczebla ds. BEMIP powinna regularnie monitorować i omawiać wdrażanie krytycznych projektów w zakresie infrastruktury energetycznej.

Energia jądrowa:

Strony wyrażają wolę współpracy w odniesieniu do wszystkich aspektów polityki energii jądrowej, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa jądrowego. Strony wyrażają chęć wymiany informacji i poglądów na temat swoich planów budowy nowych elektrowni jądrowych w regionie Morza Bałtyckiego oraz procesu likwidacji istniejących elektrowni jądrowych.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Energia odnawialna:

Strony zobowiązują się do podjęcia środków, zgodnie z ich przepisami krajowymi i krajowymi planami działania w zakresie energii odnawialnej, w celu osiągnięcia wiążących, krajowych, ogólnych celów w zakresie energii odnawialnej określonych w części B załącznika I do dyrektywy OZE 2009/28/WE oraz cele sektorowe dotyczące energii elektrycznej, ogrzewania i chłodzenia oraz transportu. Zobowiązują się także do wymiany informacji i najlepszych praktyk w tym zakresie.

Strony zamierzają współpracować, aby osiągnąć wiążący 20% unijny cel w zakresie udziału energii odnawialnej i krajowe cele na 2020r. określone w dyrektywie w sprawie energii odnawialnej, z myślą o kontynuowaniu prac zmierzających do osiągnięcia wiążącego celu energetycznego na poziomie UE w wielkości co najmniej 27% udziału do 2030r.

W związku z tym Strony zamierzają przedyskutować możliwość stworzenia makroregionalnego planu działania dotyczącego udziału w celu UE w zakresie energii odnawialnej na 2020r., a także do 2030r.

Strony zamierzają omówić potencjał oraz ewentualne środki poprawy współpracy między państwami członkowskimi w regionie Morza Bałtyckiego i ich współpracy z innymi państwami członkowskimi poprzez wykorzystanie mechanizmów współpracy przewidzianych w dyrektywie w sprawie energii odnawialnej w celu wykorzystania pełnego potencjału odnawialnych źródeł energii .

Strony mogą omawiać transgraniczne projekty wsparcia, w tym wspólne systemy wsparcia między poszczególnymi lub kilkoma państwami członkowskimi w regionie Morza Bałtyckiego. Współpraca będzie prowadzona na zasadzie dobrowolności wyłącznie na podstawie wzajemnego porozumienia między zaangażowanymi krajami i powinna uwzględniać istniejące możliwości sieci.

Strony zamierzają współpracować w dziedzinie badań i rozwoju technologii energii odnawialnej. Zamierzają ułatwić dalszą współpracę między ośrodkami badawczymi i przedsiębiorstwami w regionie, co zaowocuje lepszym i bardziej opłacalnym wykorzystaniem infrastruktury i zdolności w zakresie badań i rozwoju oraz instrumentów finansowych UE, w tym instrumentów przeznaczonych do współpracy terytorialnej. Powinno to skutkować wykorzystaniem potencjału innowacyjnego w regionie, który alternatywnie mógłby zostać niezauważony, gdyby był adresowany na poziomie jednego kraju.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Strony zamierzają współpracować na rzecz poprawy dostępu do finansowania dla projektów energii odnawialnej, które mogą lepiej wykorzystać potencjał energii odnawialnej w regionie Morza Bałtyckiego. Projekty takie obejmowałyby projekty zwiększające wykorzystanie lokalnej energii odnawialnej w ciepłownictwie komunalnym oraz poprawę bezpieczeństwa dostaw w sektorze grzewczym, a także wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w miejskich projektach infrastrukturalnych w centrach miast.

Strony zamierzają współpracować, wymieniając informacje i najlepsze praktyki oraz współpracując w celu zwiększenia udziału energii odnawialnej w sektorze transportu.

Efektywność energetyczna:

Strony powinny współpracować, aby zwiększyć efektywność energetyczną na wszystkich etapach łańcucha energetycznego, od wytwarzania do spożycia ostatecznego. Pomoże to osiągnąć cele w zakresie efektywności energetycznej określone w prawodawstwie Unii oraz strategiach energetycznych i klimatycznych na 2020 i 2030r. oraz w strategii dotyczącej unii energetycznej. Strony zamierzają dzielić się informacjami i najlepszymi praktykami w tym zakresie i współpracować w zakresie środków mających na celu poprawę ich efektywności energetycznej, które obejmują w szczególności:

- osiągnięcie każdego roku oszczędności w wysokości 1,5% rocznej krajowej sprzedaży energii;
- efektywne energetycznie remonty w co najmniej 3% budynków stanowiących własność i zajmowanych przez urzędy administracji publicznej każdego roku lub alternatywne podejście, takie jak inne opłacalne środki, w tym gruntowne renowacje i zmiana zachowań lokatorów, zgodnie z dyrektywą w sprawie wydajności;
- wymagania dotyczące budynków, w tym obowiązkowe świadectwa charakterystyki energetycznej zgodnie z dyrektywą w sprawie charakterystyki energetycznej budynków;
- rozwój skutecznego systemu ciepłowniczego w celu poprawy efektywności energetycznej i bezpieczeństwa dostaw, zgodnie z art. 14 dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej;
- minimalne normy efektywności energetycznej i wymogi dotyczące certyfikowania dla różnych produktów, takich jak kotły, urządzenia gospodarstwa domowego, oświetlenie i telewizory oraz skuteczny nadzór rynku związany z wymogami dotyczącymi ekoprojektu i

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

certyfikowania energetycznego;

- przygotowywanie krajowych planów działania w zakresie efektywności energetycznej co trzy lata;
- planowane wdrożenie inteligentnych liczników energii elektrycznej i gazu;
- audyty energetyczne przeprowadzane co najmniej raz na cztery lata przez duże firmy;
- ochrona praw konsumentów do uzyskiwania łatwego i bezpłatnego dostępu do danych dotyczących rzeczywistego i historycznego zużycia energii w czasie rzeczywistym.

Strony będą również wymieniać informacje, doświadczenia i najlepsze praktyki w zakresie możliwości wykorzystania unijnych instrumentów finansowych, w tym funduszy regionalnych i strukturalnych oraz Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych, w zakresie środków i projektów dotyczących efektywności energetycznej.

Energetyka w agendzie prac Rady Państw Morza Bałtyckiego

Rada Państw Morza bałtyckiego i jej znaczenie dla Polski

Rada Państw Morza Bałtyckiego (RPMB) (*Council of the Baltic Sea States, CBSS*), jest międzynarodowym forum politycznym, zajmującym się współpracą międzyrządową w tym regionie. Rolą RPMB jest określanie celów politycznych, inicjowanie projektów oraz tworzenie forum wymiany idei. Rada została powołana w 1992 roku z inicjatywy Niemiec i Danii. Obecnie jej członkami jest 11 państw z obszaru Morza Bałtyckiego, tj. Dania, Estonia, Szwecja, Finlandia, Niemcy, Islandia, Litwa, Łotwa, Norwegia, Polska, Rosja oraz Komisja Europejska. Obszar działalności i kompetencji Rady dotyczy następujących dziedzin:

- Środowisko (oraz zrównoważony rozwój) - *Environment*
- Rozwój gospodarczy – *Economic development*;
- Energia – *Energy*;
- Edukacja i kultura – *Education & Culture*;
- Bezpieczeństwo społeczne i wymiar ludzki – *Civil Security and the Human Dimension*.

W 2014 roku Rada zdecydowała się przeformułować cele swojej działalności i wyznaczyła następujące priorytety:

- Tożsamość regionalna – *regional identity*;
- Zrównoważony i dobrze prosperujący region – *sustainable & prosperous region*;
- Bezpieczny i stabilny region – *safe & secure region*.

Poszczególne państwa reprezentują w Radzie ministrowie spraw zagranicznych. Obowiązuje rotacyjna roczna prezydencja, którą obejmują po sobie kolejne kraje. Minister kraju sprawującego aktualnie prezydencję wspierany jest w koordynowaniu działań Rady przez Komitet Wyższych Urzędników (KWU), czyli *Committee of Senior Officials (CSO)*.

KWU składa się z wysokich rangą przedstawicieli z ministerstw spraw zagranicznych wszystkich państw członkowskich oraz członków Komisji Europejskiej. Przewodnictwo w KWU obejmowane jest rotacyjnie analogicznie do prezydencji. Przewodniczącą powołuje minister

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

spraw zagranicznych kraju sprawującego Prezydencję. Pod auspicjami KWU funkcjonuje kilka różnych organów RPMB, m.in. Grupy Eksperckie (*expert groups*) oraz grupy robocze (*working groups*) skoncentrowane na realizacji zadań w obrębie wyżej wymienionych priorytetów¹³. Ostatnie przewodnictwo Polski w RPMB przypadło w latach 2015-2016.

Współpraca w ramach BASREC

Współpraca energetyczna regionu Morza Bałtyckiego - BASREC - została zainicjowana w 1998 r. przez ministrów energetyki państw regionu Morza Bałtyckiego i Komisję Europejską. Funkcjonalnie realizowała zadania w ramach działań w Radzie Państw Morza Bałtyckiego, której siedziba i Sekretariat znajdują się w Sztokholmie. BASREC był w 1998 roku jedną z trzech jednostek wspierających prace Sekretariatu. Ideą działania w ramach BASREC było wspieranie rozwoju konkurencyjnych, wydajnych i dobrze funkcjonujących rynków energii w celu promowania zrównoważonego wzrostu, bezpieczeństwa i dobrobytu w Regionie Morza Bałtyckiego. BASREC przez szereg lat kontynuował działania w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej, a także rozwiązania w zakresie czystych technologii, aby wspierać ekologiczny wzrost. Warto również zauważyć, że w momencie zawiązywania współpracy w ramach BASREC wciąż miała miejsce „specyficzna sytuacja energetyczna państw regionu Morza Bałtyckiego w zakresie dostaw gazu, tj. uzależnienie od dostaw w zasadzie z jednego kierunku – Rosji, co sprawia, że bezpieczeństwo energetyczne w tych państwach może zostać zwiększone poprzez ścisłą współpracę”¹⁴. Głównym celem tej inicjatywy było zatem „zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii do państw BASREC poprzez przeciwdziałanie rosnącemu uzależnieniu dostaw surowców od Rosji, a także wspieranie zrównoważonego rozwoju, bezpieczeństwa i dobrobytu w regionie”¹⁵.

W skład BASREC wchodziło pięć krajów skandynawskich, trzy kraje bałtyckie oraz Niemcy, Polska, Rosja i Komisja Europejska. BASREC był projektem ministerialnym z mandatem na trzy lata. Posiedzenia ministerialne odbywały się na żądanie, przynajmniej raz w trzecim roku pod koniec trzyletniego okresu. Prezydencję kolejno sprawowały państwa członkowskie przez okres

¹³ <http://www.baltyk.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/rada-panstw-morza-baltyckiego/o-radzie-panstw-morza-baltyckiego.php> dostęp na dzień: 21.08.2018

¹⁴ Czech, Anna. "Regionalna współpraca w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej." *Studia Ekonomiczne* 172 (2013): 81-94.

¹⁵ Ibidem

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

jednego roku. Polska przewodziła pracom BASREC w latach: 1994-1995 oraz 2005-2006.

BASREC funkcjonował pod patronatem Rady Państw Morza Bałtyckiego (RPMB) i zajmował się kwestiami polityki energetycznej i związanej z energią w regionie. Grupa wyższych urzędników energetycznych (GSEO) była organem odpowiedzialnym za wdrażanie decyzji i zaleceń wydanych przez ministrów ds. Energii podczas posiedzeń ministerialnych.

Prezydium BASREC realizowało codzienną pracę w powiązaniu i oparciu o stałą funkcję sekretarską. Kraj prezydencki był odpowiedzialny za finansowanie funkcji sekretarskiej podczas jego prezydencji.

Komitet Wykonawczy (ExCom) pomagał prezydencji w jej pracach, zapewniając ciągłość prac podczas prezydencji. ExCom składał się z członków GSEO wybranych na czas trwania trzyletniej prezydencji w okresie między spotkaniami ministerialnymi.

Współpraca w ramach GSEO

Funkcjonowanie BASREC zostało zmienione w 2015 r. Aktualnie nie przewiduje się spotkań na poziomie ministerialnym. Inicjatywa spotkania w kwestii energetycznej w razie wspólnego zainteresowania może zostać zgłoszona przez którykolwiek z krajów BASREC na poziomie grupy wyższych urzędników ds. Energii (GSEO), gdy uznają to za potrzebne. GSEO był organem odpowiedzialnym za wykonywanie decyzji w sprawie treści współpracy energetycznej, zgodnie z ustaleniami ministrów ds. Energii na posiedzeniach ministerialnych. GSEO był zatem organem odpowiedzialnym za prace operacyjne BASREC.

Zmiana funkcjonowania BASREC została uzgodniona na posiedzeniu w dniu 25 marca 2015 r. – od tej pory GSEO będzie się spotykać tylko w zależności od zgłoszonej potrzeby.

Ponieważ inicjatywa zaproponowania spotkania na szczeblu GSEO w sprawie wspólnego interesu energetycznego może zostać podjęta przez którekolwiek z państw BASREC, gdy pozostałe kraje uznają taką potrzebę, spotkanie realizuje kraj zgłaszający. Ponieważ GSEO będzie się spotykać w zależności od zgłaszanej potrzeby, nie ma konieczności rotacji prezydencji. Warto również zauważyć, że po 2015 r. nie ma też nowych ram budżetowych dla działań RPMB w zakresie współpracy energetycznej BASREC/GSEO. W przypadku wspólnej decyzji o podjęciu działania/projektu, który wymaga specjalnego finansowania, kwestia finansowania jest dyskutowana i podejmowana indywidualnie dla każdego przypadku przez zainteresowane strony.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Współpraca w obszarze energetyki w Regionie Morza Bałtyckiego na tle współpracy energetycznej Unii Europejskiej

Rozpoczęty w 2009 r. plan integracji rynku energii bałtyckiej (BEMIP) stanowi platformę polityczną zainicjowaną przez Komisję Europejską i państwa członkowskie Unii Europejskiej (UE) regionu bałtyckiego - Danię, Niemcy, Estonię, Łotwę, Litwę, Polskę, Finlandię i Szwecję, z Norwegią jako krajem obserwującym - do współpracy na rzecz poprawy integracji regionu z kontynentalną siecią energetyczną UE.

W oparciu o zasady bezpieczeństwa, zrównoważonego rozwoju i konkurencyjności, BEMIP wspiera główne cele zaproponowane przez unię energetyczną - głównie bezpieczeństwo dostaw (tj. dywersyfikację szlaków dostaw), integrację rynku (usunięcie barier technicznych/regulacyjnych), efektywność energetyczną, dekarbonizację oraz badania i innowacje.

W ramach UE plan integracji rynku energii bałtyckiej stanowi jeden z priorytetowych planów unijnego planu integracji rynkowej: połączenia międzysystemowe regionu z Europą kontynentalną (co do zasady w odniesieniu do energii elektrycznej i gazu) są bardzo ograniczone, co budzi obawy o bezpieczeństwo energetyczne krajów bałtyckich.

Celem unii energetycznej (i odpowiednio BEMIP) jest zatem zwiększenie integracji rynku i ułatwienie/wspieranie handlu energią między państwami członkowskimi UE, pozwalające skutecznie zmniejszyć ceny energii dla gospodarstw domowych, a także ostatecznie zwiększyć wydajność i stabilność całego unijnego systemu energetycznego.

Republiki bałtyckie, czyli Litwa, Łotwa i Estonia są nadal silnie uzależnione od rosyjskiego gazu, a Federacja Rosyjska jest jego głównym dostawcą dla sektorów energii i ogrzewania w tych krajach. Zwłaszcza Litwa stanowi najbardziej problematyczny przypadek ze wszystkich krajów BEMIP (nie wspominając ogólnie o UE) w związku z brakiem konkurencyjności własnego sektora energetycznego.

Współpraca w ramach PA ENERGY, a konkretnie - BEMIP ma wspomóc m.in. osiągnięcie integracji sektora energetycznego i sprawdzenie, czy ta platforma ma docelowo możliwości zajęcia się brakami w sieci energetycznej UE.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

BEMIP w ramach strategii energetycznej UE. Stopniowe rozszerzanie mandatu UE w sektorze energetycznym i unii energetycznej.

Energia miała fundamentalne znaczenie dla projektu europejskiego od czasu utworzenia w 1951r. Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Jednak prawnie polityka energetyczna UE została określona stosunkowo niedawno: artykuł 194 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (podpisany wraz z Traktatem o Unii Europejskiej w 2007r.) ustanawia podstawowe ramy prawne dla kompetencji UE w zakresie energetyki. Artykuł ten "rysuje linię", określa granicę i chroni przed nadmierną ingerencją UE w krajowy sektor energetyczny państw członkowskich, potwierdzając, że kompetencje UE "nie mają wpływu na prawo państwa członkowskiego do określania warunków eksploatacji jego zasobów energetycznych, wyboru między różnymi źródłami energii i strukturą dostaw energii"¹⁶.

W ciągu ostatnich kilku dekad europejski sektor energetyczny przechodził istotne zmiany, które w dużej mierze wynikały z przepisów UE dotyczących liberalizacji rynku i prawa konkurencji. Dyrektywa w sprawie energii elektrycznej z 1996r. była pierwszą próbą oddzielenia pionowo zintegrowanych krajowych przedsiębiorstw energetycznych, natomiast pierwsze próby wspierania integracji rynku energii w UE sięgają roku 2002, po decyzji przyjętej na szczycie Rady Europejskiej w Barcelonie, i zostały zgodnie z prawem zapisane w decyzji Nr 1364/2006 / WE.

Decyzja ta została później uchylona i zastąpiona rozporządzeniem nr 347/2013 (znanym również jako rozporządzenie TEN-E) w sprawie funkcjonowania transeuropejskich sieci energetycznych, w którym określono projekty będące przedmiotem wspólnego zainteresowania, projekty priorytetowe i projekty o znaczeniu europejskim mające na celu poprawę połączeń międzysystemowych Unii w odniesieniu do energii elektrycznej i gazu¹⁷.

W 2014r. Rada Europejska ustaliła 10-procentowy udział połączeń międzysystemowych na rynku energii elektrycznej na lata 2020-2022, który ma zostać do 2030r. podniesiony do 15%. Pokazuje to, w jaki sposób zarządzanie UE w sektorach energetycznych państw członkowskich stopniowo się rozszerza: określając zasady rynku energii elektrycznej i gazu na kontynencie, a

¹⁶ BALTIC ENERGY MARKET INTERCONNECTION PLAN - 6th progress report - July 2013 - August 2014 https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20142711_6th_bemip_progress_report.pdf dostęp na dzień: 17.08.2018

¹⁷ Paceviciute, Irma. Towards the Energy Union: The BEMIP and the Case of Lithuania. Istituto Affari Internazionali (IAI), 2017, www.jstor.org/stable/resrep09670

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

także ramy dla nowej, poszerzonej infrastruktury energetycznej, UE postawiła sobie za cel zbudować kompleksową europejską politykę energetyczną.

Zinstytucjonalizowana polityka UE w zakresie bezpieczeństwa energetycznego jest bardziej aktualna niż unijne regulacje dotyczące liberalizacji rynku energii i konkurencji, a została sformułowana w Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa Energetycznego 2014¹⁸.

Dokument ten - opracowany w bezpośrednim następstwie wybuchu konfliktu rosyjsko-ukraińskiego, który zagrażał dostawom rosyjskiego gazu do Europy przez Ukrainę - obraca się dość swobodnie wokół pojęcia "bezpieczeństwa", koncentrując się na takich kryteriach, jak zrównoważony rozwój, poprawa usług konsumenckich i konkurencyjność.

Jednak w rzeczywistości strategia ta wzywa państwa członkowskie do pracy nad natychmiastową koordynacją reagowania na zakłócenia w dostawach, a także do zbudowania długoterminowej wizji energetycznej z wyraźnym uprzywilejowaniem dywersyfikacji dostaw gazu poza Rosją, udoskonalonej transgranicznej zdolności przesyłowej połączeń międzysystemowych energii elektrycznej i gazu oraz lepszej koordynacji krajowych polityk energetycznych.

Ostateczny rozwój polityki energetycznej UE polegał na utworzeniu w 2015r. unii energetycznej w ramach powiązań politycznych dla lepszej współpracy w zakresie budowy rynku energii oraz połączeń międzysystemowych energii elektrycznej i gazu na kontynencie - ambitnego projektu politycznego, w dużej mierze uzależnionego od gotowości państw członkowskich do współpracy.

Współpraca regionalna - główna zasada unii energetycznej - została wzmocniona we wniosku dotyczącym rozporządzenia w sprawie zarządzania gospodarką energetyczną, będącego częścią pakietu zimowego Komisji Europejskiej w 2016r.

Nowy wniosek ma na celu usprawnienie zarządzania politycznego unią energetyczną, zmniejszenie biurokratycznych obciążeń dla państw członkowskich i ustanowienie wymagań dla państw członkowskich w zakresie przyjęcia zintegrowanych planów energetycznych i klimatycznych, zgodnie z celami UE w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Szereg ważnych inicjatyw regionalnych na rzecz współpracy w dziedzinie energii, takich jak Forum Pięciostonne, Inicjatywa Sieci Morskich na Morzu Północnym (NSCOGI), Plan połączenia międzysystemowego na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP), nowa grupa

¹⁸ European Commission, European Energy Security Strategy (COM/2014/330), 28 May 2014, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex:52014DC0330>

połączeń South-West Europe i Centralna i Południowa Grupa łączności gazowej Europy Wschodniej, ustanawia solidną platformę polityczną w ramach unii energetycznej, mającą na celu wspieranie wzajemnych połączeń na rynku energii, a także wdrażanie przepisów UE w sektorze energetycznym.

Uwzględniając rosnący wpływ UE na sferę energetyki państw członkowskich, analiza BEMIP, jako planu obejmującego osiem państw bałtyckich i politycznego narzędzia służącego poprawie współpracy energetycznej i bezpieczeństwa energetycznego w UE kładzie największy nacisk na koncentrację regionalną. Koncentracja regionalna rozumiana jest jako plan połączeń międzysystemowych na rynku energii bałtyckiej. Ograniczone połączenia gazowe i elektroenergetyczne państw bałtyckich z europejskimi sieciami energetycznymi powodują, że region ten jest jednym z najbardziej wrażliwych w UE pod względem dywersyfikacji podaży, a tym samym bezpieczeństwa energetycznego i cen. Ponadto koncentracja na rynkach energii jako środka integracji wschodnioeuropejskich członków UE odgrywa coraz ważniejszą rolę w polityce Unii po rosyjsko-ukraińskim konflikcie gazowym i zakłóceniu dostaw w Europie południowo-wschodniej w 2008 roku.

Jak szczegółowo opisano we wcześniejszym rozdziale opracowania, w 2009r. Komisja Europejska i osiem krajów bałtyckich podpisały protokół ustaleń ustanawiający plan połączeń międzysieciowych na rynku energii bałtyckiej (BEMIP), którego celem jest "przyczynienie się do stabilności i wzrostu gospodarczego regionu Morza Bałtyckiego", który obejmuje zarówno środki w zakresie infrastruktury fizycznej w celu wspierania integracji rynku. Współpraca między Komisją Europejską, odpowiedzialnymi ministrami państw BEMIP oraz odpowiedzialnymi przedsiębiorstwami energetycznymi i gazowymi stanowi trójstronną strukturę zarządzania BEMIP, aby służyć jej politycznym, operacyjnym i technicznym poziomom organizacji¹⁹. Plan prac BEMIP, który obejmuje: jego ogólną strategię i ukierunkowanie na projekt jest weryfikowany przez trzy grupy robocze, które są również odpowiedzialne za przygotowanie sprawozdań z postępu BEMIP (publikowanych co roku do 2015r., kiedy powstała unia energetyczna).

W 2015r. BEMIP został zmodernizowany i obejmował między innymi jako cel 10-procentowy udział połączeń międzysystemowego rynku energii elektrycznej, po czym został

¹⁹ European Commission, Memorandum of Understanding on the Reinforced Baltic Energy Market Interconnection Plan, 8 February 2016, https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ROMANAD_2016.02.08_11.32.52_5C4N2560_1.pdf.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

włączony do nowo utworzonej unii energetycznej. Liberalizacja rynku energii i wspieranie regionalnego handlu energią elektryczną stanowią pierwszy główny cel BEMIP, który zgodnie z trzecim pakietem energetycznym UE, wymaga uwolnienia krajowych sieci wytwarzania, przesyłu i dystrybucji gazu oraz energii elektrycznej i zapewnienia zgodności z regulacjami unijnymi - proces, który w przypadku krajów wschodniego regionu Morza Bałtyckiego niemal doszedł do skutku do końca 2016r. Pomimo dokonanego postępu, istniejące nadal uzależnienie dostaw energii elektrycznej i gazu od Rosji powoduje, że wschodnie kraje bałtyckie doświadczają obecnie konieczności stworzenia alternatywnych tras dostaw, co jest drugim głównym celem BEMIP²⁰.

Cel fizyczny połączenia międzysystemowego według BEMIP realizowany jest poprzez rozbudowę linii elektroenergetycznych między państwami bałtyckimi a ich sąsiadami w krajach nordyckich i środkowoeuropejskich. Unijne zasady bezpieczeństwa dostaw gazu, ustanowione rozporządzeniem (UE) nr 994/2010 zakładają, że "w przypadku zakłóceń w największej pojedynczej infrastrukturze gazowej" państwa członkowskie są w stanie "zaspokoić całkowite zapotrzebowanie na gaz [...] podczas dnia wyjątkowo wysokiego popytu na gaz". W ramach BEMIP celem połączenia gazowego (trudniejszego w jego sformułowaniu niż cel 10-procentowego połączenia elektroenergetycznego) jest zasadniczo zintegrowana sieć trzech państw bałtyckich i fińskich sieci gazowych, sieć europejska kontynentalna, a także wzmocnienie połączeń gazociągów między Szwecją, Danią, Niemcami, Norwegią i Polską (kraje wchodzące w skład tzw. grupy zadaniowej ds. Bałtyku Zachodniego).

Według szacunków Komisji Europejskiej około 200 miliardów euro będzie konieczne do realizacji planowanych do 2020r. projektów w dziedzinie energetycznego połączenia międzysystemowego w ramach unii energetycznej²¹.

W projektach BEMIP dostępnych jest wiele źródeł finansowania z funduszy programów europejskich i środków przeznaczonych na politykę spójności. Zasadniczo projekty będące przedmiotem wspólnego zainteresowania (PCI), które mają kluczowe znaczenie dla europejskiej infrastruktury energetycznej, ale nie są opłacalne, kwalifikują się do finansowania z instrumentu "Łącząc Europę" (*Connecting Europe Facility* - CEF), którego celem jest zapewnienie 5,35 miliarda euro dotacji na projekty w okresie 2014-2020.

²⁰ Paceviciute, Irma, Ibidem

²¹ O European Commission, Achieving the 10% Electricity Interconnection Target. Making Europe's Electricity Grid Fit for 2020 (COM/2015/82), 25 February 2015, p. 10, <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/TXT/?uri=celex:52015DC0082>

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Ponadto w 2015r. Komisja Europejska po przewodnictwem Jeana Claude'a Junckera ustanowiła Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych (*European Fund for Strategic Investment - EFIS*), mając nadzieję na zgromadzenie około 315 miliardów euro w ciągu trzech lat w celu konsolidacji publicznych i prywatnych inwestycji w infrastrukturę i rozwój w UE. Fundusz już odegrał kluczową rolę w inwestycjach w energetykę w UE: od kwietnia 2015 r. do lipca 2016r. sektor ten przyciągnął 39% wsparcia EFIS.

Jednym z ostatnich ważnych wydarzeń zwieńczających kilkuletnią współpracę w ramach BEMIP było podpisanie przez Polskę, Litwę, Łotwę, Estonię oraz Komisję Europejską 28 czerwca 2018r. porozumienia ws. synchronizacji państw bałtyckich z systemem elektroenergetycznym Europy Kontynentalnej w formie politycznej mapy drogowej (tzw. *Political Road Map*).

Podpisany dokument jest istotny nie tylko ze względu na zacieśnioną współpracę rządów czterech wymienionych państw i KE, ale także ze względu na mocne zaangażowanie Operatorów Systemów Przesyłowych każdego z krajów.

Kwestia synchronizacji sieci systemów elektroenergetycznych od kilku lat była procedowana na forum BEMIP, a stronę Polskę reprezentowało Ministerstwo Energii na czele z ministrem Tchórzewskim oraz Pełnomocnik ds. Strategicznej Infrastruktury Energetycznej. Ostateczne wyniki analiz technicznych zostaną przedstawione prawdopodobnie jesienią 2018 roku, ale już we wrześniu 2018 na kolejnym posiedzeniu BEMIP zostanie podjęta decyzja o wyborze wariantu synchronizacji.

Synchronizacja systemów elektroenergetycznych państw bałtyckich z Europą Kontynentalną ma dla Litwy, Łotwy i Estonii zasadnicze znaczenie, ponieważ od tego momentu ich systemy będą podlegały regułom pracy systemu i wymaganiom ENTSO-E. Dla Polski jest to potwierdzenie i wzmocnienie naszej pozycji w regionie Południowego Bałtyku.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

Przykładowe projekty bałtyckie w obszarze tematycznym ENERGIA (PA ENERGY)

Jednym z ważniejszych źródeł finansowania projektów BEMIP (lub tylko ich części, np. pilotażu) mogą być np. środki unijne w postaci projektów współfinansowanych z programów takich jak: Interreg Region Morza Bałtyckiego, Interreg Południowy Bałtyk, wspomniany wyżej program CEF (*Connecting Europe Facility*) czy Horyzont 2020. Naturalnie, poza możliwości finansowania unijnego, projekty BEMIP wymagają również znacznych źródeł krajowych i prywatnych w celu osiągnięcia dużego nasycenia finansowego projektowanej infrastruktury energetycznej.

I. Projekt Baltic InteGrid - Integrated Baltic offshore wind electricity grid development, współfinansowany z programu INTERREG Region Morza Bałtyckiego, został zakwalifikowany jako projekt flagowy w ramach Europejskiej Strategii na rzecz obszaru Morza Bałtyckiego.

Ministerstwo Gospodarki Łotwy, będące koordynatorem działań w obszarze polityki energetycznej w ramach Strategii na rzecz obszaru Morza Bałtyckiego (EUSBSR), zakwalifikowało projekt Baltic InteGrid jako projekt flagowy w zakresie energetyki. Tym samym projekt Baltic InteGrid został włączony do Planu Działań dla połączenia rynków obszaru Morza Bałtyckiego w ramach – BEMIP Baltic Energy Market Interconnection Plan Initiative (BEMIP Action Plan).

Celem projektu Baltic InteGrid jest opracowanie koncepcji bałtyckiej infrastruktury przesyłowej zintegrowanej z projektami morskich farm wiatrowych w oparciu o szczegółową analizę warunków przestrzennych, rynkowych, polityczno-regulacyjnych, środowiskowo-społecznych oraz technologicznych.

Założenia i obszar działań projektu Baltic InteGrid obejmują zrównoważone wytwarzanie energii elektrycznej na poziomie krajowym, dalszą integrację rynków oraz zwiększenie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej w regionie Morza Bałtyckiego, poprzez rozwój bałtyckiej infrastruktury przesyłowej, wpływającej na optymalizację potencjału i efektywności morskiej energetyki wiatrowej. W tym celu współpracę zawiązało 14 partnerów

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

z 8 państw regionu Morza Bałtyckiego: Polska, Niemcy, Dania, Szwecja, Finlandia, Litwa, Łotwa, Estonia, którzy w bliskiej współpracy z interesariuszami realizowali będą następujące zadania:

- utworzenie trwałego Bałtyckiego Forum Sieci Morskich (BOGF),
- opracowanie koncepcji Sieci Bałtyckiej (Baltic Offshore Grid),
- opracowanie koncepcji studium wykonalności dla fragmentów Sieci Bałtyckiej,
- opracowanie rekomendacji do kluczowych dokumentów.

Praca nad zadaniami projektu Baltic InteGrid wymaga szerokiej integracji operatorów sieci przesyłowych (OSP), branży morskiej energetyki wiatrowej, przemysłu offshorowego, organów administracji państwowej, instytucji naukowych oraz ośrodków akademickich. Współpraca w międzynarodowym zespole ekspertów pozwoli na identyfikację optymalnych uwarunkowań do rozwoju sieci przesyłowych na Morzu Bałtyckim zintegrowanych z morską energetyką wiatrową.

Organizacje Stowarzyszone (AO - *Associated Organisations*) uczestniczące w działaniach na rzecz realizacji projektu oraz pełnią rolę wsparcia merytorycznego i eksperckiego.

1. Inwestycje Infrastrukturalne Sp. z o.o.
2. Urząd Morski w Gdyni
3. PGE Energia Odnawialna S.A.
4. Stowarzyszenie "Polskie Forum Przemysłu Offshore"
5. Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.
6. Baltex Energia i Górnictwo Morskie S.A. SKA

Działania w projekcie Baltic InteGrid

- utworzenie 6 grup roboczych zakładających współpracę partnerów, organizacji stowarzyszonych oraz interesariuszy w następujących obszarach energetyki morskiej:
 - **polityka i otoczenie regulacyjne** – identyfikacja braków lub ograniczeń w obecnych regulacjach politycznych i prawnych, powodujących hamowanie lub blokowanie rozwoju potencjału morskiej energetyki wiatrowej w poszczególnych regionach Morza Bałtyckiego, ale również opracowanie zaleceń do zmiany sytuacji prawnej,
 - **uwarunkowania rynkowe** – działania prowadzące do oceny obecnego stanu oraz potencjału rynku morskiej energetyki wiatrowej w regionie Morza

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

- Bałtyckiego, rozwoju modeli biznesowych współpracy uczestników rynku offshorowego: operatorzy, producenci komponentów, firmy instalacyjne,
- **rozwiązania technologiczne** – analiza rozwiązań technologicznych dla Sieci Bałtyckiej z uwzględnieniem warunków ramowych,
 - **uwarunkowania środowiskowo-społeczne** – identyfikacja potencjalnych oddziaływań Sieci Bałtyckiej na środowisko przyrodnicze i społeczeństwo, opracowanie katalogu rozwiązań minimalizujących oddziaływania oraz wpływających na akceptację społeczną,
 - **planowanie przestrzenne** – działania prowadzące do identyfikacji optymalnego korytarza dla Bałtyckiej Sieci,
 - **analiza kosztów i korzyści** – opracowanie wielowymiarowej analizy kosztów i korzyści dla Bałtyckiej Sieci (CBA).
- utworzenie trwałego Bałtyckiego Forum Sieci Morskich (BOGF), w ramach którego będą się odbywały konferencje, seminaria oraz warsztaty angażujące wszystkich interesariuszy z regionu Morza Bałtyckiego. Pozwoli to na bliską współpracę grupy ekspertów na rzecz realizacji zadań projektowych, ale również dalszej, poprojektowej promocji rezultatów;
 - opracowanie koncepcji Sieci Bałtyckiej, czyli połączenia elektroenergetycznego zintegrowanego z projektami morskich farm wiatrowych na Morzu Bałtyckim, które uwzględniłoby będzie uwarunkowania zidentyfikowane w wyniku prac grup roboczych;
 - opracowanie koncepcji studium wykonalności wybranych fragmentów Sieci Bałtyckiej dla połączenia Polska-Szwecja oraz Niemcy-Dania.

Główne rezultaty projektu Baltic InteGrid

1. Utworzenie trwałej platformy komunikacji pomiędzy grupami interesariuszy powiązanej z istniejącymi strukturami – VASAB, BASREC.
2. Opracowanie koncepcji Bałtyckiej Sieci w oparciu o analizę uwarunkowań przestrzennych, ekonomicznych, technicznych, środowiskowych i społecznych.
3. Opracowanie szczegółowych studiów wykonalności dla wybranych fragmentów Sieci Bałtyckiej – jako materiału wyjściowego do realizacji inwestycji.
4. Opracowanie rekomendacji do:

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

- Planów Dziesięcioletnich Rozwoju Sieci (TYNDP),
- planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich,
- dokumentów strategicznych polityk poszczególnych państw regionu Morza Bałtyckiego.

II. Co-producing and co-financing renewable community energy projects (Co2mmunity) współfinansowany z programu INTERREG Region Morza Bałtyckiego.

Projekt Co2mmunity (czas trwania: 2017-2020) ma na celu przyspieszenie rozwoju projektów energetyki obywatelskiej w oparciu o lokalne zasoby odnawialnych źródeł energii, poprzez:

- zwiększenie znaczenia energetyki rozproszonej i spółdzielczej w planach i strategiach energetycznych państw regionu Morza Bałtyckiego,
- umocnienie koncepcji projektów energetyki rozproszonej i spółdzielczej w lokalnych społecznościach,
- włączenie koncepcji projektów spółdzielczych i klastrowych do krajowych, regionalnych i lokalnych strategii energetycznych,
- zawiązanie międzynarodowej współpracy w zakresie wymiany wiedzy eksperckiej, integracji interesariuszy oraz wsparcia w prowadzeniu projektów energetyki rozproszonej i spółdzielczej,
- promocję energetyki rozproszonej, mobilizację i edukację społeczną,
- założenie „RENCOP” – z ang. *renewable energy cooperative partnerships* – porozumienia na rzecz inicjowania i prowadzenia wspólnych projektów rozproszonej energetyki obywatelskiej w państwach regionu Morza Bałtyckiego.

Czym są projekty energetyki obywatelskiej?

Projekty te oferują zwiększoną produkcję energii z odnawialnych źródeł z wykorzystaniem lokalnych zasobów, takich jak wiatr, energia słoneczna, biomasa, energia wodna lub energia geotermalna, poprzez aktywny udział lokalnych społeczności. W ramach projektów obywatele podejmują wspólne działania na rzecz rozwoju, prowadzenia i finansowania inicjatyw w zakresie wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Projekty energetyki obywatelskiej znajdują swoje przełożenie w Polsce w rozwoju projektów energetyki

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

rozproszonej w koncepcji funkcjonowania klastrów energii oraz spółdzielni energetycznych. Dzięki społecznej mobilizacji, transparentności oraz lokalnym korzyściom, ten rodzaj energetyki cieszy się większą akceptacją społeczną oraz przyczynia się do rozwoju zrównoważonej energetyki oraz zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w miksie energetycznym.

Jakie korzyści przyniesie projekt Co2mmunity?

W regionie Morza Bałtyckiego nie istnieją dokumenty na temat energetyki obywatelskiej. Co2mmunity ma na celu stworzenie kompleksowej bazy wiedzy o energetyce obywatelskiej oraz zwiększenie zdolności instytucjonalnych gmin, organów odpowiedzialnych za regionalne planowanie energetyczne, decydentów politycznych oraz stowarzyszeń energetycznych i obywatelskich w celu ułatwienia realizacji obywatelskich projektów energetycznych. Efekty projektu Co2mmunity to m.in.:

- baza wiedzy o projektach energetycznych w formule spółdzielczej w regionie Morza Bałtyckiego,
- kompleksowa analiza uwarunkowań legislacyjnych, społecznych, technicznych i ekonomicznych dla rozwoju energetyki spółdzielczej i klastrowej,
- uniwersalne narzędzia i dobre praktyki wspierające rozwój klastrów energii/spółdzielni energetycznych,
- społeczna mobilizacja na rzecz inicjowania i prowadzenia projektów energetycznych,
- aktywizacja energetyczna na poziomie regionalnym i lokalnym,
- zaangażowanie obywateli w transformację energetyczną,
- akceptacja społeczna dla klastrów energii/spółdzielni energetycznych,
- wzrost liczby projektów klastrów energii i spółdzielni energetycznych,
- trwała platforma know-how dla interesariuszy w formie RENCOP.

Jakie są założenia pracy w ramach projektu Co2mmunity (RENCOP)?

Głównym narzędziem będzie RENCOP, z ang. *RENEWABLE ENERGY COOPERATIVE PARTNERSHIP*, czyli partnerstwa na rzecz mobilizacji i prowadzenia projektów rozproszonej energetyki obywatelskiej w państwach regionu Morza Bałtyckiego. W każdym regionie partnerskim zawiązany zostanie RENCOP – czyli powstanie min. 8 RENCOP: w Polsce, Niemczech, Danii, Szwecji, Litwie, Łotwie, Estonii i Finlandii.

RENCOP w Polsce integrował będzie obywateli, interesariuszy, członków inicjatyw

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER

projektów klastrów energii i spółdzielni energetycznych oraz funkcjonujących projektów, a także ekspertów, na rzecz wspólnej współpracy przy identyfikacji lokalnego potencjału rozwoju klastrów energii i spółdzielni energetycznych, narzędzi, które będą wspierały rozwój rozproszonych, odnawialnych źródeł energii prowadzonych przez obywateli, ale także barier i czynników spowalniających ich rozwój.

Dzięki zawiązaniu współpracy na poziomie regionalnym oraz transnarodową wymianę wiedzy i doświadczeń, projekt Co2mmunity przyczyni się do wypracowania modelu RENCOP, który znajdzie zastosowanie w państwach regionu Morza Bałtyckiego.

6 września 2018r. w Warszawie odbędzie się spotkanie inauguracyjne powołania grupy roboczej ekspertów RENCOP, działającej w ramach projektu Co2mmunity współfinansowanego z programu INTERREG Region Morza Bałtyckiego.

RENCOP jest to otwarta ekspercka grupa robocza działająca na rzecz identyfikacji potencjału energetyki obywatelskiej w Polsce (klastrów energii i spółdzielni energetycznych), głównych czynników wpływających na rozwój projektów oraz barier, metod i dobrych praktyk dla ich rozwoju.

Celem RENCOP w Polsce jest wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy członkami RENCOP oraz bliska współpraca, mająca na celu inicjowanie i wsparcie procesów tworzenia otoczenia systemowo-regulacyjnego do rozwoju projektów energetyki obywatelskiej w Polsce w formule klastrów energii. Założenia te osiągnięte zostaną poprzez:

- sformułowanie rekomendacji legislacyjnych oraz podjęcie działań na rzecz ich wdrożenia,
- opracowania wytycznych/dobrych praktyk dla inicjatorów klastrów energii, które ułatwią rozwój projektów, dostarczą praktyczne narzędzia i rozwiązania oraz ułatwiają nawiązanie kontaktów biznesowych,
- opracowanie wzorcowych modeli rozwoju klastrów energii,
- budowę platformy wymiany doświadczeń i dobrych praktyk pomiędzy krajowymi klastrami energii oraz projektami w państwach partnerskich.

III. Act Now! (Action for Energy Efficiency in Baltic Cities) współfinansowany z programu INTERREG Region Morza Bałtyckiego.

Partnerzy z Polski:

- Instytut Maszyn Przepływowych PAN (osoba kontaktowa: prof. Adam Cenian; +48 585 225 276, E-mail: cenian@imp.gda.pl; www.imp.dga.pl/en).
- Miasto Gdynia (osoba kontaktowa: Tomasz Piszczek, +48 586 682 352, t.piszczek@gdynia.pl, www.gdynia.pl).
- Przedsiębiorstwo Komunikacji Trolejbusowej Sp. z o.o. (osoba kontaktowa: Mikołaj Bartłomiejczyk, +48 692 076 073; mikolaj.bartlomiejczyk@pg.gda.pl; www.pkt.gdynia.pl).

Projekt „Działaj teraz” promuje oszczędzanie energii w zasobach budowlanych. Lokalne władze odgrywają kluczową rolę w efektywności energetycznej (EE). Będąc najbliższymi obywateli mogą dawać dobre przykłady i wprowadzać na rynek bardziej wydajne systemy energetyczne, poprzez pobudzenie inwestycji w prywatne budynki. Jednakże potencjał tego nie jest jeszcze do końca wykorzystany. „Działaj teraz” pokaże jak lokalne „Plany działania na rzecz zrównoważonej energii” można przekształcić w konkretne działania zmniejszające jej zużycie. Zostanie ustanowiony system zarządzania energią, aby zidentyfikować miejsca o największej jej konsumpcji i przygotować konkretne inwestycje w tym kierunku. Członkowie personelu będą przeszkoleni w zakresie zarządzania energią, planowania inwestycji i komunikacji między prywatnymi inwestorami a użytkownikami obiektów.

Głównymi rezultatami projektu będą:

- Wdrożenie dostosowanych systemów budowania zdolności w dziesięciu gminach w ośmiu krajach,
- utworzenie specjalnych grup, które będą zajmować się oszczędzaniem energii,
- wytyczne do „Strategii efektywności Energetycznej Budynków”,
- internetowy program szkoleniowy „Miejska Strategia Efektywności Energetycznej Budynków”,
- narzędzia do zarządzania energią w pięciu gminach.

Umbrella

European
Regional
Development
Fund

BISER